

Sygn. akt I CSK 2812/22

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa M. V.
przeciwko A. G.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 15 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi I Wydział Cywilny
z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt I ACa 1151/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do powyższych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Powód wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się

na wystąpienie w sprawie istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które przedstawił w formie pytań: (1) „Czy strona postępowania zastępowana przez adwokata traci prawo do powoływania się na pierwotne uchybienie prawu procesowemu przez Sąd w trybie art. 162 § 1 i 2 k.p.c., w sytuacji gdy: a) sąd oddalił (pomiął) określony wniosek dowodowy, b) strona zgłosiła zastrzeżenie do protokołu, c) strona kilka rozpraw później, po przeprowadzeniu szeregu dowodów przez Sąd, ponowiła ten sam wniosek dowodowy w trybie art. 359 § 1 k.p.c., d) sąd ponownie pominął ten wniosek dowodowy, e) strona nie zgłosiła zastrzeżenia, uznając, iż złożyła je już uprzednio skutecznie, a oba wnioski są tożsame w swojej treści?”; (2) „Czy w sytuacji zgłoszonego na podstawie art. 359 § 1 k.p.c. wniosku o reasumpcję postanowienia dowodowego Sądu, w sytuacji jego nieuwzględnienia przez Sąd, koniecznym jest ponowne zgłoszenie zastrzeżeń w trybie art. 162 § 1 k.p.c. w zakresie uprzednio oddalonego (pominiętego) dowodu, w sytuacji gdy sąd ograniczył się do oddalenia wniosku o reasumpcję a nie dokonał w żadnym zakresie zmiany wcześniejszego postanowienia dowodowego, co do którego uprzednio zgłoszono zastrzeżenia?”; (3) „Czy Sąd w oparciu wyłącznie o okoliczność nieprzyznania przez drugą stronę pozorności czynności prawnej, może uznać tą okoliczność jako rozstrzygającą kwestię pozorności i z perspektywy tej okoliczności ocenić zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, jeżeli z zeznań świadków, szeregu dokumentów, okoliczności towarzyszących transakcji, jak i które wystąpiły przed, po wynika, że czynność prawna była pozorna? Innymi słowy, czy pozorność czynności prawnej stwierdzonej aktem notarialnym może być udowodniona za pomocą zeznań świadków, dokumentów, oględzinami, opiniami biegłych, w sytuacji, gdy pozwany nie przyznaje pozorności czynności prawnej?”; (4) „Czy aby stwierdzić, że doszło do wyzysku muszą być spełnione przesłanki z art. 388 § 1 K.c. czy też istnienie wyzysku można stwierdzić w inny sposób, innymi okolicznościami takimi jak nielojalność kontaktowa, zachowanie kontrahenta naruszające zasady uczciwego obrotu prowadzącymi do stwierdzenia nieważności na podstawie art. 58 § 1 i 2 K.c. oraz czy wyzysk może zostać stwierdzony rażąco niską ceną sprzedaży nieruchomości stanowiącą mniej niż 50% wartości nieruchomości?”; (5) „Czy jeżeli za symulowaną czynność prawną należy uznać umowę sprzedaży, a za dysymulowaną umowę pożyczki, to czy sąd może przyjąć,

że wolą stron było zawarcie umowy przewłaszczenie na zabezpieczenie?”.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Sformułowane przez powoda zagadnienia i ich uzasadnienie nie spełniają powyższych wymagań. Dotyczą bowiem kwestii, co do których albo istnieje objaśniające je orzecznictwo, albo są na tyle kazuistyczne, że ich ocena musi być dokonywana w okolicznościach konkretnego, rozpatrywanego przez sąd przypadku. Powód prezentuje te problemy w nawiązaniu nie do tego stanu faktycznego, który zostały ustalony przez Sądy *meriti* jako stanowiący podstawę rozstrzygnięcia, lecz na bazie takich twierdzeń, które zgłaszał w postępowaniu, a Sądy oceniły je jako niewykazane. Trzeba podkreślić, że Sąd Najwyższy nie jest sądem faktów, lecz prawa. Dlatego spośród podstaw skargi kasacyjnej ustawodawca wyłączył zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), i przyjął, że Sąd Najwyższy pozostaje związany podstawą faktyczną rozstrzygnięcia w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

W wyroku z 8 kwietnia 2010 r., II PK 127/09 (OSNP 2011, nr 19-20, poz. 248), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że możliwość zgłoszenia zastrzeżeń do czynności sądu na podstawie art. 162 k.p.c. obejmuje również postanowienia, które mogą być zmienione lub uchylone stosownie do okoliczności, w tym m.in. postanowienia o odmowie przeprowadzenia dowodu. Oddalenie wniosku dowodowego strony

następuje w konkretnym stanie postępowania dowodowego i oznacza, że dowód, o który strona zabiega nie zostanie przeprowadzony. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy, ostatnio w wyroku z 22 stycznia 2021 r., III CSKP 23/21 (OSNC 2022, nr 1, poz. 5), przepis art. 162 k.p.c. wymaga od strony zwrócenia sądowi uwagi na to, że dopuszcza się uchybienia przepisom postępowania, nie wynika z niego jednak powinność konkretyzacji przepisów, które w ocenie strony sąd narusza. Ciężar nałożony na stronę ma służyć umożliwieniu sądowi usunięcia popełnionego uchybienia, toteż za wystarczające należy uznać takie zastrzeżenie, z którego wynika, że sąd – w ocenie strony – postąpił nieprawidłowo i na czym ta nieprawidłowość polega, co nie musi zakładać wyszczególnienia naruszonych przepisów ustawy. Strona ponawiająca wcześniej oddalone wnioski dowodowe, powinna wyjaśnić, dlaczego do tych wniosków wraca i z jakiego powodu ich oddalenie w nowej stacji procesowej uznaje za błędne. W toku postępowania dowodowego kształtuje się bowiem pewien obraz okoliczności sprawy, i zarówno uczestniczące w nim strony, jak i sąd, mają wyobrażenie, które z przeprowadzonych dowodów potwierdziły, a które zaprzeczyły twierdzeniom stanowiącym podstawę żądania lub obrony.

Nie ma wątpliwości co do tego, że nie samo nieprzyznanie przez przeciwnika procesowego, że zawarł z powodem pozorną umowę decyduje o wnioskach co do pozorności albo braku pozorności dokonanej czynności. Decydują o tym wyniki postępowania dowodowego. Osoba decydująca się w konkretnych okolicznościach i z konkretnym kontrahentem na dokonanie pozornej czynności, musi też liczyć się konsekwencjami takiego działania, w tym z koniecznością wykazania w ewentualnym sporze sądowym okoliczności mających doprowadzić do wyjaśnienia jej sytuacji prawnej, a w szczególności tego, jaki był charakter czynności i jaką inną czynność miała ona ukrywać. Obowiązek ten ma podstawę w art. 6 k.c., z którego wynika norma materialnoprawna, znajdująca zastosowanie w stosunkach cywilnych rozgrywających się poza postępowaniem cywilnym. Oczywiście jest, że pozorność czynności prawnej, także stwierdzonej aktem notarialnym, może być udowodniona za pomocą zeznań świadków, dokumentów, oględzinami, opiniami biegłych. Osobną kwestią jest to, czy strona rzeczywiście jest w stanie zaoferować dowody potwierdzające pozorność czynności prawnej, której

dokonała z przeciwnikiem.

W art. 388 k.c. ustawodawca posłużył się terminem „wyzyskuje położenie” na określenie okoliczności, w jakich może być zawarta umowa. Użycie tego określenia w kontekście konkretnych przesłanek uzasadniających zgłoszenie roszczenia o zmniejszenie świadczenia strony lub zwiększenie należnego jej świadczenia albo unieważnienie umowy, sprawia, że doktryna i orzecznictwo używa określenia „wyzysk”, gdy mowa jest o takich okolicznościach dokonania czynności prawnej, jak te, oznaczone w art. 388 k.c. Potocznie można używać i używa się określenia „wyzysk” także w innych kontekstach i okolicznościach. Nie wiąże się to jednak z powstaniem po stronie osoby, która czuje się ofiarą „wyzysku” niemającego cech określonych w art. 388 k.c., roszczeń przewidzianych w tym przepisie. Sprzeczność czynności prawnej z prawem lub zasadami współżycia społecznego może uzasadniać jej ocenę na podstawie art. 58 § 1 i 2 k.c. jako nieważnej, lecz takich cech nie dopatrzyły się Sądy *meriti* orzekające w niniejszej sprawie w odniesieniu do umowy zawartej przez strony 2 lipca 2008 r.

Pytanie o to, czy sąd może przyjąć, że wolą stron było zawarcie umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, gdy symulowaną czynnością prawną jest umowa sprzedaży, a dysymulowaną umowa pożyczki, nie ma związku z ustaleniami faktycznymi będącymi podstawą rozstrzygnięcia w sprawie. Z ustaleń tych nie wynika bowiem, żeby umowa z 2 lipca 2008 r. została zawarta *causa cavendi*, żeby strony umówiły się o to, że środki przekazane powodowi przy zawarciu umowy nie stanowią ceny za nieruchomość przekazywanej definitywnie, lecz kwotę pożyczaną, żeby określiły termin i warunki zwrotu takiej pożyczki oraz ewentualnie sposób zaspokojenia roszczenia o jej zwrot z nieruchomości będącej przedmiotem umowy z 2 lipca 2008 r. Przeciwnie, z ustaleń tych wynika, że umowa z 2 lipca 2008 r. została zawarta z zamiarem definitywnego przeniesienia na pozwanego własności nieruchomości, w zamian za cenę, którą strony wynegocjowały, korzystną dla pozwanego z uwagi na to, że powód potrzebował środków na spłatę swoich innych zobowiązań, pilnie poszukiwał nabywcy, a w związku z tym będąca przedmiotem sprzedaży nieruchomość nie była dostatecznie długo oferowana na rynku w celu wybrania najkorzystniejszej oferty, za którą powód mógł ją sprzedać.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono jak w postanowieniu.

l.n